

„Umieć żyć , to najbardziej potrzebna umiejętność”

Oskar Wilde

„ Żyć i mieszkać jak inni”

Program zajęć dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym – uczniów Szkoły Przysposabiającej do Pracy w Zespole Placówek Szkolno – Wychowawczo – Rewalidacyjnych w Cieszynie prowadzonych w Mieszkanu Treningowym

Opracowały:

mgr Katarzyna Trombik - oligofrenopedagog
mgr Małgorzata Adamczyk - oligofrenopedagog

Wstęp

Celem edukacji uczniów Szkoły Przysposabiającej do Pracy jest utrwalanie i poszerzanie zakresu posiadanej wiedzy, kształcenie kompetencji społecznych, zdolności adaptacyjnych i nabywanie nowych umiejętności umożliwiających samodzielne, na miarę ich możliwości, funkcjonowanie w domu i środowisku lokalnym. Wieloletnie doświadczenie w pracy z osobami upośledzonymi wskazuje na to, że najefektywniejsze są te metody i działania pedagogiczne, które oddziałują bodźcami na wiele zmysłów dziecka- wielokierunkowo. Poznanie wielozmysłowe najlepiej sprawdza się podczas działania i zdobywania praktycznych doświadczeń. Dlatego też najczęściej stosowaną metodą będzie metoda warsztatowa polegająca na uczeniu się przez doświadczenie i osobiste zaangażowanie oraz na konfrontowaniu własnych doświadczeń z praktyką i doświadczeniami innych. Będą to treningi różnych umiejętności, np. trening samoobsługowy, gospodarczy, porządkowy, higieniczny, budżetowy, kulinarny, relaksacyjny i umiejętności społecznych (nawiązywania kontaktów, prowadzenia rozmów i rozwiązywania problemów).

Organizacja zajęć w *Mieszkaniu Treningowym* umożliwi nauczycielom stworzenie uczniom optymalnych warunków dla rozwoju samodzielności w warunkach domowych oraz w środowisku lokalnym. Pozwoli pedagogom wykorzystać ogrom pomysłowości, fantazji i aktywności własnej, dając całą gamę środków do realizacji zamierzonych działań edukacyjnych i rozbudzi kreatywność uczniów. Zajęcia prowadzone w *Mieszkaniu Treningowym* w ramach innowacji pedagogicznej dostarczą uczniom wiele pozytywnych przeżyć i przyjemnych doznań, zmobilizują ich do podejmowania różnorodnej aktywności i praktycznej działalności.

W ramach innowacji młodzież zostanie objęta wielowymiarowym oddziaływaniem mającym na celu niwelowanie ograniczeń wynikających z ich niepełnosprawności oraz jak najpełniejszy rozwój ich potencjału, aby mogły go na miarę swoich możliwości wykorzystać do prowadzenia aktywnego szukania pracy oraz odnalezienie się na rynku pracy. Wynika to z potrzeby szeroko rozumianej rewalidacji grupy uczniów o utrudnionym dostępie do aktywności zawodowej, narażonej na bezrobocie oraz na izolację i wykluczenie społeczne ze względu na różne niepełnosprawności i deficyty rozwojowe.

Opis innowacji pedagogicznej

Cel główny innowacji:

Najważniejszym celem innowacji jest przygotowanie i przystosowanie na miarę możliwości, osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym do maksymalnie samodzielnego życia, zwiększenie ich niezależności i zaradności życiowej, aktywizowanie do kierowania własnym życiem.

Cele szczegółowe:

- ✓ poznawanie samego siebie i akceptacja samego siebie i wyrażanie swoich potrzeb
- ✓ przygotowanie do wykonywania indywidualnie i zespołowo, różnych prac, mających na celu zaspokojenie potrzeb własnych i otoczenia,
- ✓ przygotowanie do samodzielnego załatwiania różnych spraw osobistych w urzędach i innych instytucjach,
- ✓ pełnienie ról społecznych,
- ✓ przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w różnych formach życia społecznego,
- ✓ kształtowanie szeroko pojętej zaradności życiowej, samodzielności i niezależności w myśleniu i działaniu,
- ✓ podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności życia codziennego,
- ✓ kształtowanie umiejętności posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami RTV i AGD,
- ✓ rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i poszanowania innych,
- ✓ utrwalanie wiadomości i umiejętności zdobytych przez uczniów na wcześniejszych etapach edukacyjnych,
- ✓ osiągnięcie maksymalnej zaradności i niezależności na miarę indywidualnych możliwości uczniów,
- ✓ kształtowanie poczucia odpowiedzialności za samodzielnie dokonywane wybory i podejmowane decyzje,
- ✓ doskonalenie sprawności i wydolności fizycznej uczniów oraz działania prozdrowotne,

- ✓ kształtowanie świadomości ekologicznej i zachowań proekologicznych
- ✓ kształcenie poczucia estetyki,
- ✓ rozwijanie kreatywności i ekspresji twórczej, uzdolnień i zainteresowań,
- ✓ kształtowanie umiejętności samodzielnego organizowania wypoczynku i czasu wolnego,
- ✓ doskonalenie umiejętności organizacji własnego warsztatu pracy,
- ✓ uświadamianie wartości i znaczenia pracy.

Warunki realizacji:

- ✓ Zajęcia są przeznaczone jest dla uczniów SPdP w ramach zajęć edukacyjnych i przysposobienia do pracy.
- ✓ Czas realizacji programu: rok szkolny 2013/2014
- ✓ Czas trwania zajęć: 3 x w tygodniu 180 minut
- ✓ Realizowane zadania wspomagają cele zawarte w programach: nauczania, wychowawczym i profilaktycznym Zespołu Placówek Szkolno – Wychowawczo – Rewalidacyjnych , zalecenia w Orzeczeniach Poradni PP i w Indywidualnych Programach Edukacyjno – Terapeutycznych.
- ✓ Innowacja nie wymaga dodatkowych środków finansowych.

Metody:

- ✓ poglądowe: pokaz, obserwacja bezpośrednia i kontrolowana,
- ✓ metody praktycznego działania, głównie metoda warsztatowa (trening różnych umiejętności),
- ✓ słowne: opis, pogadanka, opowiadanie,

Formy:

- ✓ indywidualna
- ✓ zbiorowa

Miejsce:

- ✓ *Mieszkanie Treningowe*, w którego skład wchodzi kuchnia, pokój dzienny i łazienka.
- ✓

Rodzaj innowacji:

- ✓ Organizacyjna i programowo-metodyczna.

Termin realizacji:

- ✓ Rok szkolny 2013/2014
- ✓ Kolejno poszczególne klasy realizują zajęcia w ramach tzw. bloku o tematyce- własne gospodarstwo domowe.

Programem innowacyjnym objęta zostanie:

Grupa 11uczniów w wieku od 17 do 22 lat z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym z różnymi deficytami rozwojowymi, z zaburzeniami psychicznymi i fizycznymi rozwijającymi się równolegle obok upośledzenia umysłowego, np. z autyzmem, epilepsją, schizofrenią, z zespołem wrodzonych zaburzeń rozwojowych OUN, mutyzmem i zaburzeniami mowy, z wadami postawy, z uszkodzeniem analizatorów ruchu i wzroku oraz z zaburzeniami emocjonalnymi. Jest to grupa uczniów narażona na izolację i wykluczenie społeczne ze względu na różne niepełnosprawności.

Motywacja do opracowania i wdrożenia programu:

Zauważenie potrzeb rozwojowych tych uczniów i umiejętne wyjście im na przeciw, pozwoli jak najskuteczniej wspomagać ich rozwój, ukierunkować go a jednocześnie dać im poczucie satysfakcji i samorealizacji. Młodzież z niepełnosprawnościami intelektualnymi w stopniu umiarkowanym i znacznym ma bardzo duży problem z rozpoczęciem samodzielnego życia. Przyczyn tego zjawiska jest wiele, oprócz niskiego poziomu intelektualnego i ograniczeń ruchowych, które utrudniają zdobycie podstawowych kompetencji społecznych bardzo istotny wpływ ma tu także rodzina,

która bądź z nadopiekuńczości bądź z niewydolności wychowawczej, nie uczy swoich dzieci jak radzić sobie z codziennymi obowiązkami.

Nierzadko w tych rodzinach to na osoby niepełnosprawne spada obowiązek wykonywania większości obowiązków domowych, którym bardzo często nie są w stanie podołać. Nieumiejętność wykonywania podstawowych czynności życia codziennego sprawia, że żyją oni w bardzo trudnych warunkach a problemy pojawiają się już przy tak podstawowych zadaniach jak dbanie o higienę, schludny wygląd, przygotowywanie posiłków, dbanie o zdrowie, utrzymanie porządku w swoim otoczeniu i przede wszystkim racjonalne gospodarowanie finansami, co dodatkowo pogarsza i tak już trudną sytuację ekonomiczną. Sytuację tą chcieliśmy choć w minimalnym zakresie zmienić poprzez utworzenie i prowadzenie *Mieszkania Treningowego*, gdzie będą mogli w realnych warunkach ćwiczyć umiejętności potrzebne w samodzielnym życiu.

Pomysł innowacji wyszedł z potrzeby praktycznej realizacji głównych założeń programu nauczania Szkoły Przystosabiającej do Pracy. Program jest też formą uatrakcyjnienia zajęć. Uczniowie będą zdobywali wiedzę i umiejętności poprzez zajęcia praktyczne w naturalnych warunkach jakim jest mieszkanie.

Zajęcia prowadzone w *Mieszkanu Treningowym* mają za zadanie ogólny rozwój psychofizyczny dzieci, ze względu na duże walory terapeutyczno-rewalidacyjne. Program innowacji umożliwi ćwiczenie i realizację wielu zaleceń zawartych w orzeczeniach Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej wychowanków nim objętych, w programie wychowawczym i profilaktycznym. Różnorodność zajęć w mieszkaniu będzie miała także charakter funkcjonalny, będzie przygotowywać uczniów do przyszłego życia, rozwijać te cechy osobowości, które pomogą uczniom stać się pełnowartościowym członkiem społeczeństwa. Jest także czynnikiem przekazywania pojęć, dzięki czemu daje możliwość rozwoju intelektualnego.

Zajęcia warsztatowe będą miały także funkcje terapeutyczne, gdyż stworzą okazję do tego, aby każdy uczeń ujawnił swoje słabe i mocne strony, które odpowiednio przeanalizowane staną się impulsem do wyboru właściwej formy pomocy. Najlepsza forma zajęć to taka, której efektem są konkretne wytwory nie tylko materialne, ale także emocjonalne, odkrywanie przez uczniów nowej wiedzy i nabywanie nowych umiejętności, odkrywanie uczuć, przeżyć i emocji. Należy pamiętać, że powodem dla którego uczeń chce się uczyć jest pragnienie przeżycia sukcesu, radości i zadowolenia, dlatego powinniśmy roztropnie motywować i aktywizować mniej aktywnych, a przede

wszystkim mniej sprawnych uczestników zajęć i umożliwić im również przeżyć sukces. Zajęcia będą odbywać się w grupie, co ułatwi wykształcenie współodpowiedzialności, właściwych postaw, norm i ról społecznych. To z kolei ułatwi nawiązywać w przyszłości prawidłowe kontakty społeczne.

Zaproponowane różne sposoby spędzania czasu wolnego, relaksowania się i zaspakajanie naturalnej potrzeby ruchu (która obecnie najczęściej zastępowana jest przesiadywaniem przed telewizorem i komputerem) pomogą uniknąć stagnacji, poczucia nudy i pustki prowadzących często do zaburzeń emocjonalnych, psychicznych. Zajęcia praktyczne uświadomią wartość i znaczenia pracy oraz wyposażą uczniów w umiejętność organizowania warsztatu pracy. Uczniowie zdobędą odpowiednią wiedzę i umiejętności przydatne także w razie podjęcia w przyszłości aktywności zawodowej, a tym samym poprawią jakość życia. Podsumowując głównym motywem do opracowania i wdrożenia programu było przygotowanie i przystosowanie na miarę możliwości, uczniów Szkoły Przynoszącej do Pracy, do samodzielnego życia, zwiększenie ich niezależności i zaradności życiowej i ewentualnego podjęcia w przyszłości aktywności zawodowej.

Treści innowacyjne:

- ✓ Poznawanie samego siebie i akceptacja samego siebie i wyrażanie swoich potrzeb,
- ✓ Integrowanie środowiska osób niepełnosprawnych,
- ✓ Poznawanie współuczestników i akceptacja ich mocnych i słabszych stron,
- ✓ Kształtowanie umiejętności współdziałania w grupie ,
- ✓ Poprawne komunikowanie się, przestrzeganie reguł i zasad,
- ✓ Pełnienie ról społecznych i aktywne uczestnictwo w różnych formach życia społecznego,
- ✓ Kształtowanie szeroko pojętej zaradności życiowej, samodzielności i niezależności w myśleniu i działaniu,
- ✓ Kształtowanie umiejętności posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami RTV i AGD
- ✓ Nauka załatwiania różnych spraw osobistych w urzędach i innych instytucjach
- ✓ Rozwijanie umiejętności radzenia sobie z emocjami w trudnych sytuacjach i w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ Doskonalenie sprawności i wydolności fizycznej uczniów oraz działania prozdrowotne,
- ✓ Kształtowanie świadomości ekologicznej i zachowań proekologicznych
- ✓ Rozwijanie kreatywności, ekspresji twórczej, uzdolnień i zainteresowań,

- ✓ Doskonalenie umiejętności organizacji własnego warsztatu pracy,
- ✓ Nauka samodzielnego organizowania wypoczynku oraz pożytecznego i aktywnego spędzania czasu wolnego.

Charakterystyka grupy:

- ✓ różnorodność niepełnosprawności intelektualnej
- ✓ różnorodność deficytów i zaburzeń rozwojowych
- ✓ całkowity lub częściowy brak przygotowania do samodzielnego życia
- ✓ słaba koncentracja i podzielność uwagi
- ✓ zaburzenia koordynacji wzrokowo-ruchowej
- ✓ zaburzenia emocjonalne, niskie poczucie własnej wartości i negatywny obraz własnej osoby
- ✓ wycofanie z kontaktów społecznych lub ograniczone kontakty społeczne
- ✓ niska świadomość proekologiczna i prozdrowotna
- ✓ obniżona sprawność fizyczna
- ✓ mała kreatywność i aktywność w czasie wolnym
- ✓ niski poziom przygotowania do podjęcia aktywności zawodowej

Po zakończeniu innowacji uczeń:

- ✓ wykonuje samodzielnie lub z niewielką pomocą czynności samoobsługowe
- ✓ potrafi bezpiecznie i prawidłowo korzystać z urządzeń znajdujących się w mieszkaniu
- ✓ na miarę swoich możliwości jest przygotowany do pełnienia ról społecznych i udziału w życiu społecznym
- ✓ pozytywnie spostrzega siebie, zna swoje mocne i słabsze strony
- ✓ dobrze współpracuje w grupie i pomaga innym
- ✓ posiada odpowiednią świadomość proekologiczną i prozdrowotną
- ✓ ma dobrą sprawność fizyczną i wie jak o nią dbać
- ✓ jest bardziej zaradny życiowo
- ✓ potrafi samodzielnie organizować sobie czas wolny, aktywnie wypoczywać i relaksować się
- ✓ właściwie korzysta z dóbr kultury
- ✓ chętnie bierze udział w zajęciach i jest aktywny
- ✓ na miarę swoich możliwości jest przygotowany do podjęcia aktywności zawodowej

EWALUACJA

Program zakończy się ewaluacją. Głównym celem ewaluacji będzie uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

- czy założenia i cele programu zostały osiągnięte

- czy zajęcia organizowane w mieszkaniu treningowym były atrakcyjne,
- czy uczniowie byli zadowoleni,
- czy program powinien być kontynuowany.

Narzędziami sprawdzającymi efekty terapeutyczne będą metody bezpośrednie: analiza dokumentów, wywiady z nauczycielami, rozmowy z rodzicami i uczniami, obserwacja uczniów podczas zajęć, analiza osiągnięć i prac uczniów oraz aktywność na zajęciach.

1. Ewaluacja kształtująca:

- informacja o przebiegu realizacji innowacji,
- mocne i słabsze strony innowacji,
- odczucia i spostrzeżenia uczestników programu.

2. Ewaluacja końcowa:

- ocena wiedzy i umiejętności nabytych przez uczestników programu,
- pozyskanie opinii o wartości i przydatności zrealizowanego programu.

KRYTERIA

1. Kryterium zgodności:

- zgodność efektów programu z założonymi celami,
- zgodność celów programu z potrzebami uczniów i założeniami zawartymi w Indywidualnych Programach Edukacyjno-Terapeutycznych,
- zgodność wiedzy i umiejętności nabytych przez uczestników programu z zaplanowanymi celami w programie.

2. Kryterium efektywności:

- postęp w ogólnym rozwoju psychofizycznym dzieci,
- poprawa funkcjonowania uczniów w klasie, w placówce, w rodzinie,
- zdobycie wiedzy o sobie, o innych uczestnikach programu,
- zdobycie umiejętności samoobsługowych potrzebnych w samodzielnym, dorosłym życiu.

Po zakończeniu innowacji i podsumowaniu wniosków z wynikami zapoznani zostaną:

- ✓ Dyrektor Zespołu Placówek Szkolno – Wychowawczo - Rewalidacyjnych
- ✓ Nauczyciele

- ✓ Rodzice
- ✓ Uczniowie

BIBLIOGRAFIA

- Jon Dewey – „ Szkoła a społeczeństwo” - Wydawnictwo Akademickie Żak 2005
- Anna Dodziuk – „ Pokochać siebie” - WSiP 2009
- Alan Davidson, Robert Davidson – „Jak wychować wspaniałe dziecko: tajemnica sukcesu” - Książka i Wiedza 2000 r
- Sowisło Maryla – „Dla dobra dziecka. O warsztacie pracy nauczyciela wychowawcy” – Wydawnictwo IMPULS 2010r
- Thomas Gordon – „Wychowanie bez porażek” – Instytut wydawniczy PAX 2007
- Jerzy Mellibruda – „Ja – ty – my” - Instytut Psychologii Zdrowia. Polskie Towarzystwo Psychologiczne 2003r
- Anna Mieszczanek (red.), Maria Król- Fijewska – „Stanowczo, łagodnie, bez lęku”- Wydawnictwo WAB 2009 r
- Roger W. Sparks – „Istota poczucia własnej wartości „– Wydawnictwo RAVI 1994
- Adamska – Dudkiewicz K., Banasiak J., Chełstowski T. -, *Przewodnik Ekonomia Robinsona*, Fundacja robinson Crusoe, Warszawa 2010 r.
- Adamska – Dudkiewicz K., Banasiak J., Chełstowski T. – „Przewodnik Usamodzielnienia” Fundacja Robinson Crusoe, Warszawa 2010 r.
- Grochociński M. – „Przygotowanie dzieci do racjonalnego wykorzystania czasu wolnego”, WSiP. Warszawa 1979r.
- Serafin Teresa (red). – „Ponadgimnazjalna szkoła przysposabiająca do pracy”, Warszawa 2005 r

Propozycje działań realizowanych w ramach innowacji:

Trening kulinarny: przyrządzanie prostych potraw, zachowanie podstawowych zasad higienicznych podczas przyrządzania posiłków, bezpieczne posługiwanie się narzędziami kuchennymi i urządzeniami (czajnik, prociż, mikser, blender, toster, smażarka do frytek, kuchenka mikrofalowa, piec elektryczno – gazowy,) poznanie zasad racjonalnego i zdrowego odżywiania się, kulturalnego zachowywania się podczas jedzenia, wypracowywanie nawyku planowania posiłków, układania jadłospisów, zakupu niezbędnych produktów, właściwego ich przechowywania, przygotowywanie przetworów z warzyw i owoców, doskonalenie umiejętności zmywania naczyń, dbania o czystość w kuchni i sprzęt AGD, gromadzenie i korzystanie z przepisów kulinarnych;

Trening gospodarczy : porządkowanie pomieszczeń, właściwe wykorzystanie środków czystości, obsługa sprzętu do prac porządkowych, bezpieczne posługiwanie się urządzeniami elektrycznymi (odkurzacz, żelazko, pralka), prawidłowe nakrycie stołu, estetyczny wygląd pomieszczenia, dekorowanie pomieszczeń, wyposażenie domu, wykonywanie drobnych napraw, konserwacja urządzeń i sprzętów domowych (przetykanie umywalki, pralka – czyszczenie, odkurzacz – wymiana worka);

Trening higieny: wyrabianie nawyków utrzymania higieny osobistej, troski o wygląd zewnętrzny, dostosowanie odzieży do warunków atmosferycznych, kształtowanie umiejętności wykonania prania (segregacja rzeczy, pranie według kolorystyki i rodzaju tkanin), prasowania wraz z umiejętnością składania wyprasowanych rzeczy, korzystanie z punktów usługowych- pralni chemicznych, konserwacja i sezonowa wymiana odzieży; higiena intymna;

Trening budżetowy: kształtowanie i podtrzymywanie orientacji w wartości pieniędzy, gospodarowanie pieniędzmi w ramach ustalonego budżetu, planowanie budżetu, robienie zakupów zgodnie z zapotrzebowaniem, właściwa ocena jakości produktu (cena, termin ważności), rodzaje sklepów i specyfika zakupów w różnych sklepach, wdrażanie do oszczędzania pieniędzy, wody, energii elektrycznej;

Trening umiejętności spędzania czasu wolnego: planowanie dnia, podział obowiązków, wygospodarowanie czasu wolnego i wypełnianie go w sposób przyjemny i pożyteczny, obsługa sprzętu RTV, wybór filmów, programów , prasy, przygotowywanie uroczystości okolicznościowych, imprez kulturalnych, działalność rekreacyjna, sportowa, turystyczna, wyjścia do kina, kawiarni;

Trening umiejętności społecznych i interpersonalnych: mobilizowanie do nawiązywania i utrzymania kontaktów społecznych ,wypracowywanie i utrwalanie umiejętności odpowiedniego zachowania się w miejscach publicznych, przejazd środkami komunikacji, korzystanie z poczty, usług fryzjerskich, nawiązywanie rozmowy, wdrażanie do samodzielnego załatwiania spraw urzędowych, obowiązki gospodarzy i gości, kształtowanie umiejętności współpracy i komunikowania się w grupie na zasadach otwartości i partnerstwa, nauka asertywności i jej właściwe zastosowanie , nabycie umiejętności zachowywania się w sytuacjach kryzysowych (choroba, kradzież, pożar, brak energii elektrycznej, gazu, wody, trudna sytuacja finansowa) oraz

ewentualnej prośby o pomoc osób trzecich lub instytucji specjalistycznych : pogotowie ratunkowe, gazowe, ekлекtyczne, policja, straż miejska lub gminna pomoc społeczna i socjalna, pomoc sąsiedzka , koleżeńska;

Prowadzenie kawiarenki szkolnej

Kawiarenka prowadzona będzie codziennie podczas 2 przerw międzylekcyjnych. W ramach realizacji założonych celów w projekcie uczniowie SPdP odpowiedzialni będą za jej obsługę i przygotowanie potraw, ciast i napoi (pod opieką nauczyciela). Podczas tych zajęć praktycznych doskonalić oni będą swoje umiejętności w zakresie: przyjmowania i realizowania zamówień, rozliczania zamówień, wykonywania czynności porządkowych, nawiązywania właściwych relacji z ludźmi, autoprezentacji, organizacji warsztatu pracy.

Zajęcia warsztatowe z ogrodnictwa

Na warsztatach i zajęciach z ogrodnictwa uczniowie będą pracować według harmonogramu dostosowanego do pór roku oraz do warunków atmosferycznych. Zajęcia ogrodnicze będą prowadzone w ogródku przyszkolnym i na terenach zielonych wokół szkoły, gdzie zostały posadzone krzewy i drzewka ozdobne. Wiosną będą sadzić, przesadzać i pielęgnować rośliny doniczkowe. W ogródku przyszkolnym posadzą i wysięją nowalijki, warzywa, zioła, rośliny ozdobne. Będą hodować rozsady warzyw i kwiatów. Latem i jesienią będą pielęgnować rośliny zgodnie z kalendarzem prac w ogrodzie. Zajęcia warsztatowe będą prowadzone także w dwóch firmach ogrodniczych, między innymi w szklarniach i na wolnym powietrzu. Zaplanowane wyjazdy do Parku Roślin w Bąkowie i do ogrodu botanicznego w Goczałkowicach (ścieżka edukacyjna - Ogród i jego znaczenie w życiu człowieka) poszerzą zdobyta wiedzę. Zimą lub gdy pogoda nie pozwala na pracę na świeżym powietrzu, uczniowie wykonają prace z uprzednio zebranych materiałów. Powstaną w ten sposób kompozycje: stroiki, wianki, obrazy ze świeżych lub suszonych kwiatów, owoców, gałązek, traw, kłosów zbóż, szyszek, nasion, przypraw korzennych i innych materiałów roślinnych, naturalnych (konopie, sizal, raffia). Założą domową hodowlę pieczarek, a zebrane grzyby wykorzystają na sporządzaniu posiłków. Dzięki czasopismom, literaturze i internetowi poszerzą swoją wiedzę w zakresie ogrodnictwa, wartości odżywczych i zdrowotnych roślin: owoców, warzyw, ziół. Na bieżąco będą prowadzić kronikę „4 pory roku w ogrodzie” i umieszczać informacje na stronie internetowej.